

تأثیر سرمایه فکری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت

آرمان مردان زاده^۱، صابر جلیلی^۲، حمید اژدری^۳

^۱کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران شرق، تهران، ایران

^۲دکتری حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۳دکتری حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

هدف این تحقیق تأثیر سرمایه فکری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت بوده است. قلمرو مکانی این تحقیق شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و قلمرو زمانی سال های بین ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۸ بوده است. تحقیق حاضر در زمره تحقیقات کاربردی قرار دارد. در این پژوهش برای جمع آوری داده ها و اطلاعات، از روش کتابخانه ای استفاده شد. در بخش داده های پژوهش از طریق جمع آوری داده های شرکت های نمونه با مراجعه به صورت های مالی، یادداشت های توضیحی و ماهنامه بورس اوراق بهادار انجام پذیرفت. بر اساس روش حذف سیستماتیک تعداد ۱۸۶ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. به منظور توصیف و تلخیص داده های جمع آوری شده از آمار توصیفی و استنباطی بهره گرفته شده است. به منظور تحلیل داده ها ابتدا پیش آزمون های ناهمسانی واریانس، آزمون F لیمر، آزمون هاسمن و آزمون جارک - برا و سپس از آزمون رگرسیون چند متغیره برای تایید و رد فرضیه های تحقیق (نرم افزار ایویوز) استفاده گردیده است. نتایج تحقیق نشان داد، سرمایه فکری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

واژگان کلیدی: سرمایه فکری، گزارشگری یکپارچه، عملکرد شرکت

مقدمه

از گزارشگری مالی سنتی به علت ارائه ناکافی ضعف‌ها و قوت‌های یک واحد تجاری انتقاد شده است؛ زیرا اعتقاد بر این است که این شیوه گزارشگری فقط به صورت تصویری، آبی وضعیت مالی گذشته را نشان می‌دهد و با محدود کردن خود به تخصیص ارزش‌های پولی، به پاسخگویی درباره موضوعات نگران‌کننده و مختلف عمومی (مانند موضوعات اجتماعی و محیطی) قادر نیست (لایس، ۲۰۱۵، ۱). بنابر این مشکل اصلی و اولیه مربوط به ناکارآمدی گزارشگری مالی به شیوه سنتی است (چریستن، ۲۰۱۵، ۲). در این راستا و با توجه به سخت شدن رقابت در عرصه تجارت جهانی، به وجود گزارش یکپارچه‌ای نیاز است که هم ساده و روان باشد و هم امکان تصمیم‌گیری را برای استفاده‌کنندگان آسان کند و تمام ابعاد سازمان را از گذشته، حال و آینده در برگیرد و از همه مهم‌تر، ارزش‌آفرینی سازمان را ارزشیابی کند (ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۴). همچنین با توجه به روند جهانی شدن بازار سرمایه و پیوستن ایران به جامعه جهانی و احتمال ورود شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران بین‌المللی به کشور و نیز اهمیت شفافیت اطلاعاتی از راه گزارشگری یکپارچه، انجام دادن پژوهش‌هایی درباره این نوع گزارشگری و کلیات مبانی نظری آن ضرورت دارد. اگرچه براساس دستورالعمل راهبری شرکتی سازمان بورس و اوراق بهادار (تبصره ماده ۳۹)، اکنون شرکت‌ها می‌توانند اطلاعات لازم درباره مسائل مالی، اقتصادی، محیطی و اجتماعی را در قالب گزارشگری یکپارچه تهیه و در پایگاه اینترنتی خود ارائه کنند به صورت اختیاری؛ به علت نبودن چارچوب نظری اخیر تلاش‌های جدی از سوی فدراسیون بین‌المللی حسابداران و مجمع بین‌المللی گزارشگری یکپارچه برای پذیرش همگانی گزارشگری یکپارچه انجام شده است. پس احتمال دارد که انتشار این نوع گزارش از جانب نهادهای قانون‌گذار در هر کشوری از جمله ایران الزامی شود. چون سازمان بورس و اوراق بهادار تهران شیوه گزارشگری یکپارچه را پذیرفته؛ اما الزامی به اجرای آن برای شرکت‌های بورسی تعیین نکرده است، ظاهرهً تدوین کلیات مبانی نظری گزارشگری یکپارچه به گزارشگری یکپارچه بیشتر اطلاعاتی را که اکنون به صورت جداگانه گزارش می‌شود (هاپود، ۲۰۱۰، ۳).

مبانی نظری پژوهش

گزارشگری یکپارچه، گزارش مدیریت، گزارش نظارت و اعطای پاداش، و گزارش توسعه پایدار، در یک مجموعه منسجم، ترکیب و ارتباط بین آنها را بیان می‌کند و چگونگی تأثیر آنها بر توانایی شرکت در ایجاد و نگهداشت ارزش در کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت را شرح می‌دهد. این نوع از گزارشگری به ارائه عملکرد شرکت، هم درباره نتایج مالی و هم نتایج غیرمالی، اشاره می‌کند. از این دیدگاه، تعریف گزارش یکپارچه چنین خواهد بود: گزارش یکپارچه محتوای وسیع در تعریفی دیگر، گزارشگری یکپارچه عبارت است از ارائه اطلاعات مختصر درباره عملکرد مالی و غیرمالی شرکت‌ها. این اطلاعات شامل مواردی همچون گزارش مالی، استراتژی شرکت‌ها، راهبری شرکتی، گزارش عملکرد و چشم‌اندازهای واحد تجاری است که در قالب یک سند بیان شده و گامی مؤثر برای تقویت ارزش‌ها و ایجاد جامعه‌ای پایدار است. از سوی دیگر، مطابق با تعریف ارائه شده از جانب مجمع بین‌المللی گزارشگری یکپارچه، گزارشگری یکپارچه فرایند هماهنگ‌سازی اطلاعات مالی و غیرمالی در گزارش شرکت برای ارتباط با مفهوم گسترده‌ای از ارزش است.

گزارشگری یکپارچه اطلاعات مهم در مورد استراتژی شرکت، نظارت، عملکرد و روشی که منعکس‌کننده زمینه تجاری، اجتماعی و محیط‌فعالیت شرکت، جمع‌آوری می‌کند. گزارشگری یکپارچه در واقع یک نمایش روشن و مختصر از چگونگی انجام وظیفه سرپرستی و ایجاد و تثبیت ارزش توسط شرکت می‌باشد. این گزارش باید وظیفه گزارشگری عمده شرکت را برعهده گیرد.

کمیته بین‌المللی گزارشگری یکپارچه، این طور به تعریف گزارشگری یکپارچه می‌پردازد: جمع‌آوری اطلاعات پیرامون استراتژی یک سازمان، چگونگی اداره آن، عملکرد و اهداف آتی آن، به طوری که منعکس‌کننده بافت تجاری، اجتماعی و

1 lys

2 Christensen

3 hopwood

محیطی آن باشد. این گزارش در برگیرنده مطالب دقیق و شفاف از چگونگی ابعاد نظارتی شرکت و همچنین چگونگی ایجاد ارزش ثابت آن است.

گزارشگری یکپارچه به ارائه‌ی عملکرد شرکت هم در مورد نتایج مالی و هم در مورد نتایج غیر مالی اشاره دارد. این گزارش محتوای وسیعتری برای داده‌های عملکرد فراهم مینماید، چگونگی تناسب توسعه پایدار در عملیات یا تجارت را روشن میکند، و ممکن است درجاسازی پایداری در فرایند تصمیمگیری شرکت کمک نماید. برخی از شرکتها که به روش یکپارچه گزارشگری می‌نمایند علاوه بر موارد فوق، اطلاعات اضافی توسعه پایدار را اغلب به صورت آنلاین برای سهامداران خاص گزارش می‌نمایند (هاپود وهمکاران، ۲۰۱۱).

سرمایه فکری تفاوت بین ارزش بازاری یک سازمان و هزینه جایگزینی و دارایی‌های آن است در واقع سرمایه فکری عبارت است از مجموعه منحصربه‌فردی از منابع مشهود و نامشهود نیز اطلاق می‌شود. (سیچ رامن، ۲، ۲۰۰۲) سرمایه فکری به صورت گروهی از دارایی‌های دانش‌محور تعریف می‌شوند که به یک سازمان اختصاص دارند و جز ویژگی‌های آن سازمان محسوب می‌شوند و به طور قابل ملاحظه‌ای از طریق افزایش سطح ارزش‌افزوده برای ذینفعان کلیدی، به بهبود وضعیت رقابتی سازمان منجر می‌شود. (گاپتا، ۳، ۲۰۰۰) سرمایه فکری مجموعه‌ای از دانش، اطلاعات، دارایی‌های فکری، تجربه، رقابت و یادگیری سازمانی است که می‌تواند برای ایجاد ثروت بکار گرفته شود. در واقع سرمایه فکری تمامی کارکنان، دانش سازمانی و توانایی‌های آن را برای ایجاد ارزش‌افزوده در برمی‌گیرد و باعث منافع رقابتی مستمر می‌شود. سرمایه فکری به صورت شایستگی‌های یک شرکت در نظر گرفته شده است که این شایستگی‌ها عمدتاً با تجربه و تخصص افراد داخل یک سازمان مرتبط است. دانش و تجربه افراد داخل شرکت است که می‌تواند ارزش ایجاد کند که این کار از طریق فرایندهای مبادله دانش و خلق دانش جدید انجام می‌شود. باید توجه داشت که این شایستگی‌ها فقط به وسیله افراد یک بخش سازمان ایجاد نمی‌شوند بلکه به واسطه تمام بخش‌های سازمان و همکاری بین بخش‌ها خلق می‌شود. (رضایی وهمکاران، ۱۳۸۹). از این رو دغدغه فکری محقق را بر آن داشت که به بررسی تأثیر سرمایه فکری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت بپردازد.

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی:

سرمایه فکری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

فرضیه های فرعی:

کارایی سرمایه رابطه ای در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

کارایی سرمایه انسانی در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

کارایی سرمایه ساختاری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

پیشینه پژوهش

داولی وهمکاران^۴ (۲۰۲۲) در تحقیقی با عنوان، استراتژی کسب و کار، سرمایه فکری، عملکرد شرکت و ریسک ورشکستگی: شواهدی از شرکت‌های بخش غیر مالی عمان به بررسی تأثیر استراتژی های کسب و کار و سرمایه فکری بر عملکرد شرکت و ریسک ورشکستگی شرکت‌های بخش غیرمالی عمان پرداختند. بر اساس گونه شناسی استراتژی های مایلز و اسنو، بیشتر شرکت های غیرمالی عمان تحلیلگر بودند. نتایج تجربی رابطه منفی بین استراتژی کسب‌وکار و بازده سهام (ROE) را تایید می کنند، که نشان می‌دهد استراتژی گونه تدافعی منجر به تقویت عملکرد شرکت می‌شود. نتایج QLS نشان داد که A-VAI C بر

1 hopewood

2 seetharaman

3 Gupta

۴ Dalwai et al

عملکرد شرکت و امتیاز $Altman-Z$ هیچ تاثیری ندارد. کارایی سرمایه ساختاری به طور مثبت با ROA مرتبط است و امتیاز $Altman-Z$ با رابطه مفروض سازگار است. آزمون علیت گرنجر هیچ استنتاج علیت بین متغیرهای مستقل و وابسته به جز امتیاز Z و CEE را نشان نمی دهد. یافته های این مطالعه به ادبیات پراکنده در مورد استراتژی کسب و کار در بازارهای نوظهورمانند عمان کمک می کند. این مطالعه، ادبیات مرتبط با انواع استراتژی های کسب و کار که توسط مایلز و اسنو و پورتر مطرح شده را غنی می کند. همچنین به ادبیات موجود در مورد عملکرد شرکت و ریسک ورشکستگی کمک می کند.

بنایی قدیم و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان، تاثیر سرمایه فکری بر گزارشگری عملکرد پایداری و استراتژی کسب و کار بیان کردند، سرمایه فکری به عنوان دارایی نامشهود و نیز به سبب قابلیت یادگیری مستمر می تواند عمل محرکی برای ایجاد مزیت رقابتی شرکتها و در نتیجه پایداری بیشتر و نگاه آینده نگرانه در کسب سود باشد و توجه به آن می تواند در کاهش شکاف ارزشی و افزایش قابلیت اتکای اقلام صورتهای مالی راهگشا باشد. هدف این پژوهش بررسی تاثیر سرمایه فکری بر گزارشگری عملکرد پایداری و استراتژی کسب و کار شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. برای این منظور داده های ۱۲۶ شرکت بورس اوراق بهادار تهران در فاصله زمانی ۱۳۹۲-۱۴۰۰ انتخاب و با استفاده از مدل های رگرسیونی چندگانه مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان داد که ضریب سرمایه فکری و عناصر آن دارای تاثیر مثبتی بر گزارشگری عملکرد پایدار شرکتها هستند و نیز ضریب سرمایه فکری و کارایی سرمایه ساختاری و فیزیکی دارای تاثیر مثبتی بر استراتژی آینده نگرانه هستند ولی کارایی سرمایه انسانی تاثیری بر استراتژی کسب و کار ندارد که در راستای شفافیت اطلاعاتی بیشتر، لزوم آگاه سازی و استانداردسازی گزارش سرمایه فکری در گزارش های مالی را می طلبد.

جامعه و نمونه آماری تحقیق

جامعه آماری پژوهش شامل شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار بعد از اعمال محدودیت های زیر است: تا قبل از فروردین سال ۱۳۹۱ در بورس پذیرفته شده اند و تا پایان اسفند سال ۱۳۹۸ به صورت فعال در بورس حضور داشته اند.

کلیه نمادهای آن ها طی دوره مالی (۱۳۹۱/۰۱/۰۱) تا (۱۳۹۸/۱۲/۲۹) فعال باشد، لذا شرکت هایی که نمادهایشان طی دوره مذکور حذف شده اند و همچنین نمادهایی که طی این دوره اضافه شده اند، از جامعه آماری کنار گذاشته شده اند. داده های آن ها در دسترس باشد.

به منظور ایجاد قابلیت مقایسه پایان سالی شرکت منتهی به ۲۹ اسفند باشد.

شرکت های مورد نظر، سرمایه گذاری، هلدینگ و لیزینگ نباشد.

وقفه معاملاتی بیش از سه ماه نداشته باشد. با استفاده از روش حذف سیستماتیک و اعمال محدودیت های فوق حجم نمونه ۱۸۶ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

روشهای گردآوری داده ها و ابزار مورد استفاده برای آن

روش های کتابخانه ای در تمام تحقیقات علمی مورد استفاده قرار می گیرد، ولی در بعضی از آن ها در بخشی از فرآیند تحقیق از این روش استفاده می شود و در بعضی از آن ها موضوع تحقیق از حیث روش، ماهیتاً کتابخانه ای است و از آغاز تا انتها متکی بر یافته های تحقیق کتابخانه ای است.

در تحقیقاتی که ظاهراً ماهیت کتابخانه ای ندارد نیز محققان ناگزیر به استفاده از روش های کتابخانه ای در تحقیق خود هستند. در این گروه تحقیقات اعم از توصیفی، علی، همبستگی، تجربی و غیره، محقق باید ادبیات و سوابق مسئله و موضوع تحقیق را مطالعه کند. در نتیجه باید از روش کتابخانه ای استفاده کند. در این تحقیق بخشی که برای تدوین مبانی نظری بوده است از طریق روش کتابخانه ای یعنی مطالعه کتب، مقالات و پایان نامه ها انجام گرفته است. بخشی نیز که در ارتباط با متغیرها می-

باشد، از طریق روش میدانی یعنی استفاده از لوح‌فشرده و نرم‌افزارهای موجود استخراج گردیده است. منبع مورد استفاده برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز، صورت‌های مالی شرکت‌ها بوده است. اطلاعات صورت‌های مالی نیز از طریق پایگاه‌های زیر تأمین می‌گردد: نرم‌افزارهای اطلاعاتی تدبیرپرداز و ره‌آوردنویس و ... صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بانک اطلاعاتی جامع شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس (سایت اینترنتی سازمان بورس تهران). همچنین به منظور اطمینان از صحت داده‌های نرم‌افزارهای مذکور، به صورت نمونه‌ای اقلامی از این داده‌ها انتخاب و با اقلام واقعی در صورت‌های مالی مطابقت داده شده است.

مدل پژوهش:

$$TOBINQ_{it} = \alpha + \beta_1 OSEE_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 MB_{it} + \beta_5 LOSS_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 TANG_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$TOBINQ_{it} = \alpha + \beta_1 OHCE_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 MB_{it} + \beta_5 LOSS_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 TANG_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$TOBINQ_{it} = \alpha + \beta_1 OSEC_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 MB_{it} + \beta_5 LOSS_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 TANG_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیرهای پژوهش و اندازه‌گیری آن‌ها:

مدل مفهومی پژوهش

متغیر وابسته:

کیوتوبین TOBINQ

ارزش بازار سهام + کل بدهی تقسیم بر کل دارایی است (سیلوا وهمکاران، ۲۰۱۹).

متغیرهای کنترلی

ROA: معرف سودآوری که متغیر کنترلی است و برابر است با نسبت سود خالص به کل دارایی‌ها.
 SIZE: معرف اندازه شرکت که متغیر کنترلی است و برابر است با لگاریتم طبیعی کل درآمد فروش.
 MB: معرف رشد که متغیر کنترلی است و برابر است با نسبت ارزش بازار سهام به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام.
 LOSS: معرف زیان که متغیر کنترلی است و برابر است با یک متغیر ساختگی به این صورت که اگر سود سال جاری شرکت منفی باشد (گزارش زیان) ارزش یک و در غیر این صورت ارزش صفر می‌گیرد.
 LEV: معرف اهرم مالی که متغیر کنترلی است و برابر است با نسبت مجموع کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها.
 TANG: معرف قابلیت شهود دارایی‌ها که متغیر کنترلی است و برابر است با نسبت دارایی‌های ثابت به کل دارایی‌ها.

متغیر مستقل SCE

کارایی سرمایه رابطه ای ((SEE): نسبت ارزش به دارایی فیزیکی
 کارایی سرمایه انسانی ((HCE): نسبت ارزش افزوده به هزینه حقوق و دستمزد کارکنان
 کارایی سرمایه ساختاری ((SCE): نسبت سرمایه ساختاری به ارزش افزوده

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش در دو مرحله انجام شده است که به شرح زیر می‌باشد.

تحلیل توصیفی داده‌ها

آماره‌های توصیفی به توصیف داده‌ها در سه حوزه شاخص‌های مرکزی، پراکندگی و توزیع اشاره دارند. شاخص‌های مرکزی و پراکندگی برای متغیرهای پژوهش به منظور تحلیل توصیفی متغیرها قبل از آزمون فرضیات تعیین می‌شوند. میانگین به عنوان مهم‌ترین شاخص مرکزی به همراه انحراف معیار به عنوان مهم‌ترین شاخص‌های پراکندگی محاسبه می‌شود. این اقدام به منظور ارائه دیدگاهی کلی نسبت به جامعه آماری و شناخت بیشتر آن صورت می‌گیرد. شاخص‌های توزیع یا انحراف از قرینگی نیز شامل چولگی و کشیدگی هستند که برای تعیین نحوه توزیع داده‌ها و انحراف از توزیع نرمال یا تقارن با توزیع نرمال به کار گرفته می‌شوند.

آمار استنباطی

پس از بررسی آمار توصیفی به بررسی آمار استنباطی^۱ الگو پرداخته می‌شود. در آمار استنباطی پژوهشگر با استفاده از مقادیر نمونه، آماره‌ها را محاسبه می‌کند و به آزمون فرضیه می‌پردازد. ولی در ابتدای آمار استنباطی باید آزمون‌های پیش‌فرض به منظور راستی‌نمایی متغیرها و داده‌های مربوط به آن‌ها انجام شود به این صورت که ابتدا مانایی متغیرها بررسی می‌شود. سپس متغیرها از نظر میزان همبستگی مورد بررسی قرار می‌گیرند و در نهایت با توجه به ماهیت داده‌ها، مدل نهایی مورد آزمون قرار می‌گیرد. در ادامه تمام این مراحل به صورت تئوریک تشریح می‌گردد.

آمار توصیفی متغیرها

جدول ۱ شاخص‌های آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

عنوان متغیرها							شاخص‌های توصیفی	
کشیدگی	چولگی	انحراف معیار	مینیمم	ماکسیمم	میان	میانگین		
88/346	7/2847	6/2772	0/5136	98/978	2/0621	4/3135	Tobin's Q	نسبت کیوتوبین
3/0629	0/1631	/1633۲	/2028-۱۱	/1623۲۱	/6310۲	/6192۲	SEE	کارایی سرمایه رابطه ای
2/1640	0/1548	0/2115	۳۷۹۵/-۲۲	/8692۸۳	/3618۲۱	/3790۲۵	HCE	کارایی سرمایه انسانی
5/5418	1/4128	0/1891	/0001-۱۳	/9890۱۳	235۹0/	589۹0/	SCE	کارایی سرمایه ساختاری
4/6691	0/9780	1/5212	11/128	20/183	14/455	14/616	Size	اندازه شرکت
3/3307	-0/0618	0/1139	-0/2937	0/4402	0/0896	0/0984	ROA	بازده دارایی
۳,۱۲۶	۰,۸۶۱	۰,۱۷۸	۰,۰۱۲	۰,۸۶۷	۰,۲۲۴	۰,۲۶۵	TANG	دارایی مشهود
635/26	24/473	2/1444	-0/740	6/560	0/1627	0/3329	MB	رشد
2/5277	-0/2695	0/1902	0/0369	0/9967	0/5641	0/5597	Lev	اهرم مالی

متغیر گسسته					
نام متغیر	نماد متغیر	فراوانی ارزش	درصد فراوانی ارزش	فراوانی ارزش	درصد فراوانی ارزش
زیان	LOSS	194	۱۳,۷۰	1294	۸۶,۳۰

^۱. Inferential

بررسی نرمال بودن متغیر وابسته

در این پژوهش با استفاده از آزمون جارک-برا^۱ نرمال بودن متغیر وابسته آزمون شده است. از آن جایی که نرمال بودن متغیر وابسته به نرمال بودن باقیمانده‌های الگو می‌انجامد، لازم است قبل از برازش الگو، نرمال بودن آن کنترل شود. فرض صفر و فرض مقابل آزمون نرمالیتی به صورت زیر است:

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0: \text{توزیع داده ها نرمال است} \\ H_1: \text{توزیع داده ها نرمال نیست} \end{array} \right.$$

جدول ۲ نرمال بودن متغیر وابسته

عنوان متغیرها	عملکرد شرکت
شاخص های توصیفی	Q Tobin
آزمون جاکو- برا	3/7409
سطح معنی داری	0/1540

براساس مقادیر ارائه شده در جدول (۲) از آنجایی که مقادیر سطح معناداری، متغیر عملکرد شرکت بیشتر از ۵٪ است، بنابراین فرض صفر یعنی نرمال بودن متغیر تایید می‌شود. بنابراین متغیر عملکرد شرکت از توزیع نرمال برخوردار می‌باشد.

آزمون پایایی متغیرهای پژوهش

در این قسمت پایایی متغیرها و آزمون های آنها در داده‌های ترکیبی مورد بحث قرار می‌گیرد. پایایی متغیرهای که میانگین، واریانس و ضرایب خودهمبستگی آن در طول زمان ثابت باقی بماند. به طور کلی اگر مبدا زمانی یک متغیر، تغییر کند و میانگین و واریانس و کوواریانس آن تغییری نکند، در نتیجه، استفاده از این متغیرها در مدل، باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود. در این پژوهش از آزمون لوین و لین استفاده شده است. لوین و لین نشان دادند که در داده‌های ترکیبی، استفاده آزمون ریشه واحد برای ترکیب داده‌ها، دارای قدرت بیشتری نسبت به استفاده از آزمون ریشه واحد برای هر مقطع به صورت جداگانه است.

جدول ۳ نتایج آزمون آزمون لوین و لین

نتیجه	سطح معناداری	آماره‌ی آزمون لوین، لین و چو	متغیرها	
I(0)	0/0000	-20/9338	Tobin's Q	نسبت کیوتوبین
I(0)	0/0000	-35/5466	SEE	کارایی سرمایه رابطه ای
I(0)	0/0000	-24/2839	HCE	کارایی سرمایه انسانی
I(0)	0/0000	-17/7896	SCE	کارایی سرمایه ساختاری
I(0)	0/0001	-3/76754	Size	اندازه شرکت
I(0)	0/0000	-16/1265	ROA	بازده دارایی
I(0)	0/0030	-2/74444	TANG	دارایی مشهود
I(0)	0/0000	-19/1010	MB	رشد
I(0)	0/0000	-14/7054	Lev	اهرم مالی
I(0)	0/0000	-12/7156	LOSS	زیان

منبع: یافته های محقق

همان‌طور که ملاحظه می‌شود سطح معنی‌داری آزمون ریشه واحد در همه متغیرها کمتر از ۰/۰۵ و نشان می‌دهد که از مرتبه صفر $I(0)$ و در سطح مانا هستند این بدان معنی است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های 1391 تا ۱۳۹۸ ثابت بوده است. و نشان می‌دهد پایایی متغیرها می‌باشد.

آزمون‌های تشخیصی در داده‌های ترکیبی:

برای تعیین مدل مورد استفاده در داده‌های ترکیبی از آزمون اف لیمر و هاسمن استفاده شده است آزمون اف لیمر برای تعیین بکارگیری مدل اثرات تابلویی در مقابل تلفیق کل داده‌ها انجام گرفته و فرضیه‌های آن بصورت

روش تلفیقی: H_0 .
روش تابلویی: H_1

فرض H_0 بر پایه عدم وجود اثرات فردی و گروهی است و فرض H_1 بر پایه وجود اثرات فردی و گروهی قرار دارد آزمون هاسمن نیز برای تعیین استفاده از مدل اثرات ثابت در مقابل اثر تصادفی انجام می‌شود. آزمون هاسمن بر پایه وجود یا عدم وجود ارتباط بین خطای رگرسیون تخمین زده شده و متغیرهای مستقل مدل شکل گرفته است. اگر چنین ارتباطی وجود داشته باشد، مدل اثر ثابت و اگر این ارتباط وجود نداشته باشد مدل اثر تصادفی کاربرد خواهد داشت. فرضیه‌ی H_0 نشان دهنده‌ی عدم ارتباط متغیرهای مستقل و خطای تخمین و فرضیه‌ی H_1 نشان دهنده وجود ارتباط است.

روش اثرات تصادفی: H_0 .
روش اثرات ثابت: H_1

برای تعیین روش تخمین، آزمون اف لیمر و هاسمن برای مدل فرضیه‌ها انجام شده است. نتایج آزمون به شرح زیر می‌باشد:

جدول ۴ نتایج آزمون f لیمر و هاسمن

نتیجه	سطح معنی‌داری	آزمون هاسمن	نتیجه	سطح معنی‌داری	آزمون اف لیمر	
اثرات ثابت	0/0407	19/631700	تابلویی	0/0000	3/573798	مدل پژوهش
اثرات ثابت	0/0000	69/530098	تابلویی	0/0000	6/581747	مدل پژوهش
اثرات ثابت	0/0000	۷۸۱۲۵/۶۱	تابلویی	0/0000	۷۰۲۱۹/۵۵	مدل پژوهش

منبع: یافته‌های محقق

همان‌طور که ملاحظه می‌شود آزمون F لیمر نشان می‌دهد مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۰/۰۵ باشد یا به عبارت دیگر آماره آزمون آنها کمتر از آماره جدول باشد، از روش تلفیقی استفاده می‌شود و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۰/۰۵ است، برای تخمین الگو از روش داده‌های تابلویی استفاده خواهد شد. با توجه به نتایج بدست آمده، روش داده‌های تابلویی برای مدل فرضیه‌ها پذیرفته شده است. روش داده‌های تابلویی خود با استفاده از دو الگوی "اثرات تصادفی" و "اثرات ثابت" می‌تواند انجام گیرد که برای انتخاب آنها، از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۰/۰۵ است از الگوی اثرات ثابت و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۰/۰۵ است از الگوی اثرات تصادفی برای تخمین استفاده می‌شود. با توجه به مدل فرضیه‌ها احتمال آزمون کای دو کمتر از ۰/۰۵ شده است بنابراین از اثرات ثابت جهت تخمین و تجزیه و تحلیل مدل فرضیه‌ها استفاده می‌شود.

تجزیه و تحلیل‌ها به تفکیک هر فرضیه

فرضیه اصلی:

سرمایه فکری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

فرضیه های فرعی:

فرضیه ۱: کارائی سرمایه رابطه ای در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

H_0 : کارائی سرمایه رابطه ای در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر ندارد.

H_1 : کارائی سرمایه رابطه ای در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

$$TOBINQ_{it} = \alpha + \beta_1 OSEE_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 MB_{it} + \beta_5 LOSS_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 TANG_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول ۵ خلاصه نتایج الگوی ۱ با استفاده از روش اثرات ثابت

نتیجه	سطح معناداری	آماره-t	خطای استاندارد	ضرایب		
مثبت	0/0000	6/808507	0/096797	0/659041	α_0	عرض از مبدأ
مثبت	0/0432	2/025999	0/011596	0/023493	OSEE	کارائی سرمایه رابطه ای
مثبت	0/0000	7/856848	0/006809	0/053501	ROA	اندازه شرکت
مثبت	0/0002	3/805636	0/001354	0/005155	SIZE	بازده دارایی
مثبت	0/2619	1/122912	0/011566	0/012988	MB	دارایی مشهود
مثبت	0/0475	1/985584	0/015864	0/031500	LOSS	رشد
منفی	0/0000	-13/71444	0/014615	-0/200443	LEV	اهرم مالی
بی معنی	0/7035	0/380787	0/007189	0/002738	TANG	زیان
0/721069					ضریب تعیین	
0/659505					ضریب تعیین تعدیل شده	
11/71256					F-آماره	
0/000000					سطح معناداری	
2/247755					دوربین واتسون	

منبع: یافته های محقق

نتایج حاصل از تخمین نشان می دهد که ضریب تعیین تعدیل شده قدرت توضیح دهندگی متغیرهای مستقل را نشان می دهد که قادر است به میزان ۶۶٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد. برای بررسی استقلال پسماندهای مدل های برازش شده از آماره آزمون دوربین- واتسون استفاده شد. اگر مقدار این آماره در محدود ۱/۵ تا ۲/۵ باشد. استقلال پسماندهای مدل مورد تأیید قرار می گیرد، در غیر این صورت شواهد حاکی از فقدان استقلال یا وجود همبستگی سریالی پسماندهای مدل است. که در اینجا مقدار دوربین واتسون ۲/۲۴ که مقدار این آماره در محدود ۱/۵ تا ۲/۵ می باشد بنابراین استقلال پسماندهای مدل مورد تأیید قرار می گیرد.

ضریب برآوردی متغیر مستقل کارائی سرمایه رابطه ای در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت جدول ۴-۷، نشان دهنده وجود رابطه معنادار بین کارائی سرمایه رابطه ای در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر تحقیق، بیشتر از ۰,۰۵ به دست آمده است (0/0432). بنابراین می توان گفت که کارائی سرمایه رابطه ای در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

فرضیه ۲: کارائی سرمایه انسانی در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

H_0 : کارائی سرمایه انسانی در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر ندارد.

H_1 : کارائی سرمایه انسانی در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

$$TOBINQ_{it} = \alpha + \beta_1 OHCE_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 MB_{it} + \beta_5 LOSS_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 TANG_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول ۶ خلاصه نتایج الگوی ۲ با استفاده از روش اثرات ثابت

نتیجه	سطح معناداری	آماره-t	خطای استاندارد	ضرایب		
بی معنی	0/1997	-1/283951	0/062532	-0/080287	α_0	عرض از مبدأ
مثبت	0/0021	3/088762	0/009172	0/028331	OHCE	کارایی سرمایه انسانی
مثبت	0/0431	2/027564	0/007168	0/014534	ROA	اندازه شرکت
مثبت	0/0000	4/447276	0/004197	0/018664	SIZE	بازده دارایی
مثبت	0/0009	3/339464	0/000675	0/002254	MB	دارایی مشهود
مثبت	0/0000	4/759340	0/008408	0/040017	LOSS	رشد
منفی	0/0396	-2/062857	0/008182	-0/016878	LEV	اهرم مالی
مثبت	0/0000	6/018816	0/003213	0/019341	TANG	زیان
0/742683					ضریب تعیین	
0/685356					ضریب تعیین تعدیل شده	
88/15934					F-آماره	
0/000000					سطح معناداری	
1/798248					دوربین واتسون	

منبع: یافته های محقق

نتایج حاصل از تخمین نشان می دهد که ضریب تعیین تعدیل شده قدرت توضیح دهندگی متغیرهای مستقل را نشان می دهد که قادر است به میزان ۶۹٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد. برای بررسی استقلال پسماندهای مدل های برازش شده از آماره آزمون دوربین- واتسون استفاده شد. اگر مقدار این آماره در محدود ۱/۵ تا ۲/۵ باشد. استقلال پسماندهای مدل مورد تأیید قرار می گیرد، در غیر این صورت شواهد حاکی از فقدان استقلال یا وجود همبستگی سریالی پسماندهای مدل است. که در اینجا مقدار دوربین واتسون ۱/۷۹ که مقدار این آماره در محدود ۱/۵ تا ۲/۵ می باشد بنابراین استقلال پسماندهای مدل مورد تأیید قرار می گیرد. ضریب برآوردی متغیر مستقل کارایی سرمایه انسانی در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت جدول ۴-۸، نشان دهنده وجود رابطه معنادار بین کارایی سرمایه انسانی در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر تحقیق، بیشتر از ۰,۰۵ به دست آمده است (0/0021). بنابراین می توان گفت که کارایی سرمایه انسانی در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

فرضیه ۳:

کارایی سرمایه ساختاری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

$$TOBINQ_{it} = \alpha + \beta_1 OSEC_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 MB_{it} + \beta_5 LOSS_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 TANG_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول ۷ خلاصه نتایج الگوی ۲ با استفاده از روش اثرات ثابت

نتیجه	سطح معناداری	آماره-t	خطای استاندارد	ضرایب		
بی معنی	۰,۹۷۴۵	۰,۳۲۷۸	۰,۰۰۲۳	۰,۰۰۰۰۷۷	α_0	عرض از مبدأ
مثبت	0/0000	8/412472	0/002063	0/017358	OHCE	کارایی سرمایه انسانی
مثبت	0/0000	5/621907	0/001767	0/009933	ROA	اندازه شرکت
مثبت	0/0000	13/71444	0/014615	0/200443	SIZE	بازده دارایی
مثبت	174-0/	0/811595	0/003557	0/002887	MB	دارایی مشهود
مثبت	0/1525	1/432750	0/001934	0/002771	LOSS	رشد
منفی	0/0611	1/876475-	0/018770	0/035221-	LEV	اهرم مالی
مثبت	۷۷0/00	۸۷۱۳۵6/	۹۷۶0/003	۰۳۷۸0/01	TANG	زیان
۶۸۴۳۱0/					ضریب تعیین	
۶۹۷۲0/6					ضریب تعیین تعدیل شده	
۹۰۷۰۲8/					F-آماره	
0/000000					سطح معناداری	
۴۱۸۹/۲					دوربین واتسون	

منبع: یافته های محقق

نتایج حاصل از تخمین نشان می‌دهد که ضریب تعیین تعدیل شده قدرت توضیح دهنده متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد که قادر است به میزان ۶۶٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی‌دار می‌باشد. برای بررسی استقلال پسماندهای مدل‌های برازش شده از آماره آزمون دوربین-واتسون استفاده شد. اگر مقدار این آماره در محدود ۱/۵ تا ۲/۵ باشد، استقلال پسماندهای مدل مورد تأیید قرار می‌گیرد، در غیراینصورت شواهد حاکی از فقدان استقلال یا وجود همبستگی سریالی پسماندهای مدل است. که در اینجا مقدار دوربین واتسون ۲/۴۱ که مقدار این آماره در محدود ۱/۵ تا ۲/۵ می‌باشد بنابراین استقلال پسماندهای مدل مورد تأیید قرار می‌گیرد.

ضریب برآوردی متغیر مستقل کارایی سرمایه ساختاری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت جدول ۴-۸، نشان‌دهنده وجود رابطه معنادار بین کارایی سرمایه ساختاری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت در سطح خطای ۰,۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر تحقیق، بیشتر از ۰,۰۵ به دست آمده است (0/0021). بنابراین می‌توان گفت که کارایی سرمایه ساختاری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

نتایج پژوهش حاضر سازگار با نتایج پژوهش مجتهدزاده (۱۳۹۴)، کوشش (۱۳۹۴)، ابراهیمی (۱۳۹۴)، زنجیردار (۱۳۹۵)، پورحیدری و سلجوقی (۱۳۹۵)، محمودزاده و عفتی (۱۳۹۶)، ماوریدیس (۲۰۱۵)، پابلوس (۲۰۱۴)، مارتی (۲۰۱۳)، کاپلان (۲۰۱۲) و هولمن (۲۰۱۱) می‌باشد.

پیشنهادات تحقیق

نتایج این تحقیق قابل استفاده برای سرمایه‌گذاران، اعتبار دهندگان و تحلیل‌گران و تمام افراد و سازمان‌هایی است که به نوعی با فعالیت سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار درگیر هستند مفید باشد. بنابراین پیشنهادها زیر ارائه می‌شود:

پیشنهادات مبتنی بر نتایج تحقیق

با توجه نتیجه آزمون فرضیه اصلی:

سرمایه فکری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

فرضیه های فرعی:

کارایی سرمایه رابطه ای در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

کارایی سرمایه انسانی در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

کارایی سرمایه ساختاری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت تأثیر دارد.

بنابراین می توان پیشنهاد نمود

پیشنهاد می شود مدیران شرکت ها تاکید بیشتری بر سرمایه فکری در سازمان داشته باشند. برای این کار آن ها می توانند

مولفه های آرایه شده برای سرمایه فکری در پژوهش حاضر را مدنظر قرار داده و به طور نمونه با افزایش دستمزد کارکنان،

بهبود شرایط کاری، استفاده از منابع داخلی و خارجی برای سرمایه گذاری و ... به میزان زیادی عملکرد شرکت ها را بهبود

بخشند

پیشنهادات برای تحقیقات آتی

۱- پیشنهاد می شود تحقیق حاضر در مورد هرصنعت به طور جداگانه مورد بررسی قرار گیرد و به مقایسه نتایج بدست آمده در صنایع مختلف پرداخته شود.

۲- بررسی ارتباط بین سیستم های کنترل مدیریت؛ تمرکز زمانی مدیرعامل بر رابطه بین سرمایه فکری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت

۳- بررسی نقش گرایش استراتژیک بر رابطه بین سرمایه فکری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت

۴- بررسی تاثیر اعتماد به نفس بیش از حد و سوگیری رفتاری مدیران بر رابطه بین سرمایه فکری در گزارشگری یکپارچه بر عملکرد شرکت

منابع

۱. امیرخانی طیبه، سپهوند رضا، عارف نژاد محسن (۱۳۹۳). وظایف مدیریت منابع انسانی و عملکرد سازمان با بررسی نقش سرمایه اجتماعی. فصلنامه علوم مدیریت ایران، سال نهم، شماره ۳۴، تابستان ۱۳۹۳، ص ۱۲۴-۱۰۵
۲. انواری رستمی، علی اصغر و سراجی، حسن. (۱۳۹۲). "سنجش سرمایه فکری و بررسی رابطه سرمایه فکری و ارزش بازار سهام شرکتهای بورس اوراق بهادار"، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۳۹، بهار ۱۳۸۴.
۳. باور صیاد بلقیس، ایمانی صاحب، مکرمیان شیما. (۱۳۹۲). تأثیر سرمایه انسانی در تشخیص و بهره برداری از فرصتها، دومین همایش ملی بررسی راهکارهای ارتقا مباحث مدیریت، حسابداری و مهندسی صنایع در سازمانها.
۴. دهقان خانقاهی، بینا و حسین کاظمی، (۱۳۹۰). محتوای اطلاعاتی اجزای سرمایه فکری و ارزش شرکتهای همایش منطقه ای حسابداری سرمایه فکری.
۵. زعیم، میلاد حسن (۱۳۹۳). بررسی رابطه سرمایه فکری و عملکرد مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار.
۶. شعبانی نژاد اسماعیل، (۱۳۹۳). نقش سرمایه انسانی در تشخیص ایجاد فرصتها در سازمان در اقتصاد مقاوتی.

۷. شیرزادی نسرین، چراغی مهدیه، (۱۳۹۳). دومین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت، بررسی نقش سرمایه فکری بر عملکرد سازمانی، ۳۱ خرداد ۱۳۹۴، تهران.
۸. طالبی کامبیز، داوری علی، دهقان نجم آبادی عامر (۱۳۹۲). شناسایی تأثیر سرمایه فکری بر تشخیص فرصت در شرکتهای دانش بنیان. فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات مدیریت، سال ۲۳، شماره ۷۱.
۹. عطاء اله هرنندی، (۱۳۹۳). تبیین نقش سرمایه اجتماعی و انتقال دانش در یادگیری سازمانی شرکتهای دانش بنیان. فصلنامه مدیریت توسعه فناوری، سال اول، شماره ۴، بهار ۹۳.
۱۰. یدالهی فارسی جهانگیر، رضوی سید مصطفی. (۱۳۹۱). نقش سرمایه اجتماعی و سرمایه انسانی در کارآفرینی جوانان. مجله پژوهش جغرافیایی انسانی، دوره ۴۴، شماره ۷۹، ص ۱۰۵-۱۰۳.
۱۱. حسین پور، داوود و آذر، مهدی. (۱۳۹۲). بررسی رابطه سرمایه فکری و اجتماعی با عملکرد سازمانی از نظر مدیران و کارکنان. فصلنامه مدیریت توسعه و تحول. شماره ۷.
۱۲. دیانتی دیلمی، زهرا. (۱۳۹۴). "تأثیر سرمایه فکری بر حسابداری مدیریت شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، سال پنجم، ش ۱۴: ص ۸۵-۹۹.
۱۳. دهقان هراتی، شهین؛ فاضل یزدی، علی؛ جباری، حسین و اسدپور، احمدعلی. (۱۳۹۲). بررسی اثر سرمایه فکری هیئت مدیره بر ارزش و عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. حسابداری مدیریت. دوره ۶. شماره ۲. ص ۲۹-۴۴.
۱۴. شریف پورو همکارش (۱۳۹۰). "بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و سرمایه فکری سازمان (مطالعه موردی ادارات آموزش و پرورش استان کردستان". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج.
۱۵. شمس، شهاب الدین؛ خلیلی، مهدی. (۱۳۹۰). "بررسی رابطه سرمایه فکری و عملکرد مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار". چشم انداز مدیریت مالی و حسابداری، ش ۱: صص ۶۵-۵۱.
۱۶. طالقانی، محمد و صفدری، سمیه. (۱۳۹۲). بررسی ارتباط بین سرمایه فکری (IC) و عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت.
۱۷. نیکومرام، هاشم و اسحق، فاطمه. (۱۳۸۹). بررسی تأثیر سرمایه فکری بر عملکرد مالی شرکت های ارزشی و شرکت های رشدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش مالی تحلیل اوراق بهادار. دوره ۳. شماره ۶. صص ۱۶۳-۱۳۳.
۱۸. همتی، حسن؛ معین الدین، محمود و مظفری شمسی، مریم. (۱۳۸۹). بررسی ارتباط بین سرمایه فکری و ارزش بازار و عملکرد مالی شرکت های غیر مالی. حسابداری مالی. دوره ۲. شماره ۷. صص ۲۳-۴۷.

19. Ihyaul Ulum, Imam Ghozali & Anis Chariri, (2018), 'Intellectual Capital dan Kinerja Keuangan Perusahaan; Suatu Analisis dengan Pendekatan Partial Least Squares', *Symposium Nasional Akuntansi XI di Pontianak*, pp. 1-20.
20. M. Zultoni Yasin, (2012), 'Pengaruh ROA, ROE, DER, BVS, EPS dan Risiko Sistemik terhadap Harga Saham Perusahaan Manufaktur yang Terdaftar pada Bursa Efek Indonesia', *Undergraduate Thesis*, STIE Perbanas Surabaya.
21. Ni Made Sunarsih, Ni Putu Yuria Mendra, (2012), 'Pengaruh Modal Intelektual terhadap Nilai Perusahaan dengan Kinerja Keuangan Sebagai Variabel Intervening Pada Perusahaan Yang Terdaftar di Bursa Efek Indonesia', *Symposium Nasional Akuntansi XV di Banjarmasin*, pp. 1-15.
22. Phusavat, K. Comepa, N. Sitko-Lutek, A. & Ooi, K.B. (2011). Interrelationships between intellectual capital and performance: Empirical examination. *Industrial Management & Data Systems*, 111(6): 810-829.

23. Stam, W. Arzlanian. S. and Elfring, T. (2013). Social capital of entrepreneurs and small firm performance: A meta-analysis of contextual and methodological moderators, *Journal of Business Venturing*, 1-22.
24. Wickramasinghe, Vathsala. Weliwitigoda, Purnima. (2011). *Benefits gained from dimensions of social capital: a study of software developers in Sri Lanka*. *Information Technology & People*, 24(4), 393-413.
25. Wahyu Widarjo, (2011), 'Pengaruh Modal Intelektual dan Pengungkapan Modal Intelektual pada Nilai Perusahaan', *Simposium Nasional Akuntansi XIV di Aceh*, pp. 1-21.
26. Wasim ul Rehman, Hafeez ur Rehman, Muhammad Usman, Nabila Asghar, (2012), 'A Link of Intellectual Capital Performance with Corpo-pp. 313-320. www.modiryar.com.
27. Yang, Jing. Alejandro, Thomas G. Brashear. Boles, James S. (2011). The role of social capital and knowledge transfer in selling center performance. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 26(3), 152-161.
28. Andreeva, A, & Feranco, M. (2017). Intellectual Capital and Its Impact on the Financial Performance of Russian Manufacturing Companies. *Foresight and STI Governance*, vol. 11, no 1, pp. 31-40.
29. Ferreira, A, & Feranco, M. (2017). Strategic alliances, intellectual capital and organisational performance in technology-based SMEs: is there really a connection? *International Journal of Business and Globalisation*, vol. 18, issue 1, pp 130-151
30. Maditinos, D, Chatzoudies, D, Tsairidis, C, & Theriou, G. (2011). The impact of intellectual capital on firms' market value and financial performance. *Journal of intellectual capital*, vol 12. No 1, pp 132-155
31. Pellegrino, C. & Lodhia, S. (2012). *Climate change accounting and the Australian mining industry: Exploring links between corporate disclosure and the generation of legitimacy*. *Journal of Cleaner Production*, 36, 68-82.
32. Yanuar, Y, & Fadah, I. (2015). The impact of intellectual capital on bank's market value and financial performance in Indonesia stock exchange. available at www.ssrn.com